

Az Orsz. Magyar Gazdasági Egyesület közgazdasági értekezletére kitűzött erdészeti kérdésekhez.

Miután ezen igen fontos, de sajnos, jelen viszonyaink közt gyakorlatilag nem mind megoldható kérdésekben véleménynyilvánításra lőn felszólítva e lapok közönsége, s mint-hogy a megoldásban a leghelyesebb irányt csak a lehető legtöbb vélemény meghallgatása és egybevetése után lehet megállapítani, én is jónak látom szerény nézetemet e lapok hasábjain nyilvánítani, melyeket e vélemények összegyűjtésére legilletékesebb folyóiratnak tartok. A mennyiben alábbi nézeteim nagyobb részét mások is vallják, annál jobb; akkor egymást támogatják, egymásnak adnak súlyt a különböző egyének által elmondottak; ha ellenben valami csekély új lényegyet vagy alakot lehetne abban felfedezni, annak is az összvélemény kiegészítéséhez kell járulnia.

Az egyes kérdéseket ismétlés kikerülése végett csak röviden fogjuk jelezni, s kérjük az olvasót, azok teljes szövegét e lapok jelen évi első füzetében elolvasni.

I.

Csak tessék figyelmesen elolvasni ezen első kérdést! Kíváncsi vagyok rá, hogy nem jár-e vele úgy a kedves olvasó, mint én jártam. Először ugyanis meglepetés szállt meg a kérdésnek éppen most történt felvetésén, midőn az erdőtörvény nagy része éppen a szőnyegre hozott baj orvoslását tüzi ki feladatul, mely meglepetésbe az erdőpusztítások felidézett keserü emléke vegyült; a kérdés utolsó részének ily concret alakja pedig bámulatra fokozta meglepetésemet, mely nem volt mentes a keserü gúnytól. A kérdés azon tényre van alapítva, hogy nemcsak a feltételes erdőtalajon álló erdők fogynak évről-évre, hanem az utolsó évtizedben nagy mennyiségű feltétlen erdőtalaj is letaroltatott, s azután legelőnek használ-

tatott fel etc., egyszóval élénk varázsolja az erdőpusztításnak minden szakember által ismert nagy elterjedését, s azután azt kérdi, hogy az erdők jótékony klimai hatásának fentartása, illetve visszaszerzése végett nem volna-e czélszerű, ha az állam beerdősítés céljából megvenné nemcsak az ily elpusztított kopár területeket, hanem azon letaroltakat is, melyek évtizedeken át sem hajtanak hasznot? A kérdés első része keserű emlékeket idézett fel bennem, a mennyiben a feltétlen erdőtalaj elpusztításáról szólt, csak az a kifogásom volna ellene, hogy az az utolsó évtized kiemelése szükségtelen volt, mert már ezelőtt húsz évvel ismertem egészben összefüggő négyzet mértföldeket, a letarolás utáni legeltetés által így elpusztítva. Népünk ősei sem kimélték jobban az erdőt, mint a mostaniak, s azon regényes kegyeletet az erdők iránt, melyet a német népnek szeretnek tulajdonítani, nem ismerték. Az erdőpusztításnak azon óriási munkáját, mely némely megyében, (pl. Erdélyben Alsó-Fehér s mások) szemünk előtt kitárul, még a rombolós ördöge sem volna képes egy évtized alatt létrehozni. Ámbár tagadhatatlan, hogy a községi erdők kihalása folytán és kezelésük törvényszabta korlátozása és ellenőrzése hiányában, az erdőpusztítás az utolsó két évtizedben nagyobb mérvet öltött. És kiket terhel a volt jobbágy községek erdei ily elpusztításának vétke? Magukat a községek lakóit is ugyan, de miután egyik sem akart a közvagyon kirablásában hátramaradni, azt meggátolni pedig egyesek nem tudták, ennél fogva terheli a felelősség leginkább a közigazgatási hatóságokat, a községi bírák és szolgabíró uraktól fel a belügyministerig, mert az 1868. évi XXXIII. törvénycikk 32. §-a ezt mondja: „Az ezen határozatok folytán a volt urbéreszek számára kihaló erdőteret mint ezeknek közös erdeje kezelendő, s a gazdálkodás ily erdőkre nézve fennálló, vagy ezután kibocsátandó szabályok szerint a köz-

igazgatási hatóságok felügyelete alatt gyakorlandó.“

Ezen rendelkezés benne volt az urbéri ügyeket rendező császári nyiltparancsban is. De volt törvényünk „Az erdők fenntartásáról“ már 1807. óta (XXI. tvcz.), mely így van bevezetve: „Hogy az erdők pusztítása, származzék az akár pazarlásból, akár a birtoknak kétes per, vagy határvillongás alá vetett helyzetéből, akár végül a nem szabályozott közbirtoklásból, az 1790/1. 57-ik törvény-czikk szerint hatályosabban meggátoltassék, a pusztítók ellen elrendelendő zárlat iránt Ő Felsege kegyes megegyezésével még a következők határozottak“ sat. Ezen törvények daczára is pusztultak és pusztulnak máig is a volt jobbágyok számára kihasított s más közbirtokossági erdők, és sokon már nincs is egyéb pusztítani való, csak a talaj, vagy ez is elérte végromlását. Kell-e ennél szembeötlőbb bizonyítéka annak, hogy az erdészeti törvényt nem szabad bizni nem szakemberekre, közigazgatási hatóságokra és közegekre, a kiknél szakértelmet feltételezni nem lehet, a kik az erdők fontosságát nem ismerik, vagy ebbeli kötelességükkel nem gondolnak, vagy a val foglalkozni idejük s kedvük nincs. Mégis akadt a honatyák közt nem egy olyan, ki ezeket akarta megbízatni az erdőtörvény kivitelével és ellenőrzésével. De menjünk vissza e kitérés után, mely — egyébiránt, a mint alább látandjuk, közvetve a tárgyhoz tartozik, — a közigazgatási értekezleten felvetett első kérdés utolsó részére, hogy t. i. „nem lenne-e czélszerű, hogy az állam egyrészt elpusztított kopár, semmi hasznot nem hajtó területeket igyekeznék erdősítés céljából birtokába venni, másrészt oly letarolt erdőterületeket is megvenni, melyek évtizedeken át sem hajtának hasznot, sőt az azokban az erdőfelújítás kárára gyakorolt legeltetés még az adó és kezelési költségeket sem téríti meg?“

Ha erdőbirtokos lennék, ki néhány ezer, vagy legalább néhány száz hold feltétlen erdőtalajjal rendelkezik, s a mellett, mint korunkban divat, saját érdekemet a közérdeknek alárendelni ostobaságnak tartanám, akkor határozott igennel felelnék a fennebbi kérdésre. Mert mily üdvös volna rám nézve, abból a néhány száz hold haszontalan legelőből, melynek hátáról egykor — hajj! igaz régen volt — a szép állabokat jó drágán eladtam, ezeket zsebre dugva, s azután a kövér legelőn marháimat hizlaltam, aranygyapjas birkanyájamat 10—20 évig legeltettem, mily czélszerű volna ezt a most már a kérdés szavai szerint semmi hasznot sem hajtó területeket az államnak erdősítés céljából, ha csekély árért is, de mégis készpénzért, átengedni. Hát még azon vágásokat, melyek igen messze esnek tanyáimtól, mezei jószágaimtól; mily pompás dolog volna, ha holdjáról néhány száz forintot bezsebeltem, most még a beerdősítésre fordítandó egy-két százalékot, őrzési s más költségeket megtakarítva, a puszta földet az államnak becsáron eladni, hisz ugy sem hozna nekem vágásig, a mit talán unokám ér meg, majd semmi hasznot, vagy legalább nem annyit, a mi a beerdősítési, kezelési és őrzési költségeket és az adót, s mindezeknek a mostani nagy kamatok mellett kamatos kamatait kiüzetné. Ki ne vélekednék így ily körülmények közt! Hisz a mit az állam ily vágásterületért fizetne, (mert hiszen csak akkor adná oda az ember, ha összekötéseinél fogva a kedvező becsárról előre biztosítva volna), ehhez adva még az ertési, s a forda éveinek hosszú során fizetendő kezelési, őrzési költségeket, adót stb. legalább is kétszer akkorára nőne, egy biztos pénzintézetben, mint a mennyit tenne annak idejében a levágott fa értéke. Aztán sokkal kellemesebb a készpénzt, takarékpénztári könyvecskéket és obligatiókat a fiókban rendben tartani, mint az erdők feletti fáradságos felügyelet. Persze nem ezen valódi indo-

kokkal bizonyíthatná az ember „igen“ szavazatát, hanem előszedné a megfelelő nemzetgazdasági elveket és elméleteket, az állam kötelességeit a polgárok iránt s a polgárok jogait az állam iránt stb. stb. s oly szépen bebizonyítná a tájékozatlan közönség előtt, hogy az elámitottak az érdekeltekkel megszaporodva, könnyen többséget képezhetnének egy nem szakemberekből álló értekezleten.

De minthogy erdőbirtokos nem vagyok s már állásomnál fogva is az igazságot kell keresnem, s ha azt megtalálni véltem, nem önérdektől, hanem az igazság szeretetétől vezetve nyilatkoznom, annál fogva kopár területeknek az állam által való megvétele és beerdősítését csak az alább megjelölendő kivételes viszonyok közt pártolhatom, de abból rendes usust (helyesebben a busust) csinálni, s még a vágásokat is az állammal beerdősítés végett megvéteni: ezen eszmétől, mint az adófizető állampolgárokra (kivéve az ily területek eladóit) igazságtalantól, az államtól méltatlanul áldozatot követelőtől, az erdőbirtokosok szempontjából kislelkü- és önzőtől, a pazarlás és könnyelműség előmozdítójától, megvetéssel kell elfordulnom.

Ne ütközzél meg kedves olvasó a szenvedélynek ezen hangja miatt! Ha annak forrásai tiszták, akkor maga is egy érv! Már pedig ezen esetben, nem tudom miféle önérdék vezetne. Épen az érvek nagy száma, melyek mind egyszerre tolnak agyamba e kérdés olvasására, teszik hangomat szenvedélyessé. De kísértjük meg a kérdés alapját képező bajok orvoslásának eszközeire nézve véleményünket főbb érveinkkel együtt szárazon előadni.

A nemzetnek minden polgára, szellemi és anyagi javival, társadalmi viszonyaival együtt; tehát a nemzet minden társadalmi osztályai, a szellemi és anyagi termelésnek és fogyasztásnak minden ága, sőt az ország területe természetes

viszonyaival együtt : mind összesen egy szerves egész, egy szervezetet képeznek, mely folytonos fejlődésben van. A szervezet egyik alkotó részének csak annyiban szabad a másik elnyomásával fejlődnie, ha azt célszerűbben pótolni képes; de ha a fejlődés az összes szervezetre nézve valamely addig nem létezett bajt idéz fel, azt orvosolni első sorban annak az alkatrésznek feladata, mely azt felidézte, s mely az ezzel járt változásból hasznot húzott. Ezt a dolog természetete, az emberi társadalmat fentartó igazság, az emberiséget összekapcsoló méltányosság hozza magával. Ezt vegyük mindenekelőtt vezérelvül a kérdés részletes megítélésénél, és szóljunk :

1. A feltételes erdőtalajon eszközölt irtásokról.

Ámbár nem hisszük, hogy a nagy magyar lapály közep-részeit valaha erdő borította volna, mert Amerikának nagy belföldi síkjai, az „lanók és pampák“, mielőtt az európai ember fejszéjével megismerkedtek volna, erdőtlenek voltak, bár az északamerikaiak nem sós, de ellenkezőleg a legtermékenyebb talajjal bírnak. Hanem, hogy a belsíságokat környező, s azok széleit is részben elfoglaló erdőkoszoru megritkítása és nagy részben való kiirtása a különben is excentricus lapályi klíma szélsőségeit helyilegesen még fokozta, azt ma nagyon kevesen tagadják.

És mi célra irtattak és irtatnak ma is az erdők a feltételes erdőtalajon? Nem-e a mezőgazdaság terjeszkedése folytán, s nem közvetlen ennek fejlődése okozza az erdők hátraszorítását? Ki tagadná ezt! Jól teszi-e az új erdőtörvény, hogy ezt megakadályozni nem kísérti meg? Igen is jól teszi, mert ezt a gazdasági viszonyok természetes fejlődése hozza magával, és nemzetgazdasági érdekek parancsolják. Ezen engedékenységet, helyesebben, okszerű méltányosságot,

tehát az új törvényben nem hogy kárhóznók, sőt konoksággal vádolnók alkotóit az ellenkező miatt. De ha a mezőgazdák az erdőirtás által véleményök szerint saját klimájukat megrontották, nem segít a jajgatás, hanem cselekedjenek! Javítsák meg helyzetüket. Ki javasolná nekik, újra beerdősíteni a termékeny lapályokat? Ez gúnynak is rossz volna. Hanem karolják fel a modern eszméket, létesítsenek öntözési intézményeket! Ott vannak a folyók, s mindenekfelett a sehol sem hiányzó fenékvíz! Ne beszéljünk az erdők problematikus esőcsináló képességéről, midőn a talaj ott őrzi méhében a kézzelfogható fenékvizet, mely gépemeléssel összekötve, száraz időben megbecsülhetetlen, kiszámíthatatlan kincsé válna. Aztán létesítsenek, a mint hála Istennek már igen sok helyen teszik is, fasorokat, gyümölcsösöket! Ültessék be a községek és nagybirtokosok futóhomok-területeiket! Mert a fák hatása legnagyobb és mindenki által tapasztalható közvetlen közelükben. A tagokat környező fapászták, a puszta téreket megszagató ligetek sat. hasonlíthatatlanul többet használnak klimai tekintetben, mint a több mértföldnyi távolságra eső erdők.

2. A feltétlen erdőtalajon álló, de nem véd-erdőket képező állabok letarolását nem tiltja meg a törvény, mert azok használata a fő és legközvetlenebb magán pénzügyi és nemzetgazdasági feladat. A legtöbb ily erdő évtizedekig nem adja meg — ha csak a felujitást a legelő által megsemmisíteni nem akarjuk — a rája fordított költségeket. Hisz ez az erdőgazdaságnak egyik, minden szakember által ismert sajátsága. Ez rendes, természetes, nem pedig rendkívüli dolog, melyen a kormánynak kellene segíteni. Ezen hátrány az erdőgazdasággal jár. De hát azért az államra bizzuk-e azon vágások átvételét és beerdősítését? Ezt kérdésül is felvetni fölösleges, mert máskép, mint nemmel felelni rá, őszintén, majdnem lehetetlen. Valóban nem tudom mily jelző-

vel (epitheton) kellene illetni azon követelést, hogy az állam vegye át a vágások felújításának kötelezettségét, melyekből épen imént aratta le tulajdonosa a termést. Az erdők letarolása a dolog természete szerint feltételezi a felújítás kötelezettségét, mint ezt a törvény igen helyesen kimondja. A bevett forintokból könnyű krajezárokat adni vissza a talajnak, a természetnek. Ez a természet adója, melyet attól megboszulatlanul megtagadni nem lehet; s ez adót adja meg az, aki a terményeket kihasználta. Ha valaki nem akarja tőkéit az erdőbe fektetni, ne legyen erdőbirtokos; s ha birtoka terhére van, szabaduljon meg tőle, de ne az állam terhére. Az erdőgazdaság jövedelmezőségének megítélésénél nem szabad egy állapot, egy vágást a vele egy gazdasági tervben kezeltek közül kiszakitnunk, hanem egészben felfognunk. A vágás alá jövő állabnak kell hogy fizesse a többinek őrzési költségeit és adóját, s a múlt évi vágás felújításának költségeit is. Ha pedig valakinek oly kis erdeje van, hogy vágásokra nem oszthatja, akkor válasszon rendszeresen üzött szállaló gazdaságot; mert ezt is lehet ám okszerűen üzni. Így aztán nem lesz szó az állam által megszerzendő vágás-területekről.

3. A feltétlen erdőtalajon az irtás, valamint azok felújításának elmulasztása az új erdő-törvény által tiltva lévén, ez utóbbinak valódi végrehajtása véget vet az ily erdők további pusztításának. S minthogy a magyar birodalom jelentékeny erdőterületének nagy része ilyen talajon áll, nem lehet attól tartani, hogy okszerű kezelés mellett valaha faszükség álljon be; sőt a javulást e tekintetben az erdészeti tudomány lábrakapott terjedése, az erdők iránti fokozódott érdeklődés és a közlekedési eszközök folytonos kiterjesztése és javítása az új erdő-törvény szigorú végrehajtásával együtt eléggé biztosítja. Ép úgy ki fogják fejteni

ezen erdőségek azon hatást is, melyet tőlük, mint főképen völgyoldalokat és hegyeket borító erdőktől a csapadékok szabályozása, hegyoldalak s folyamlapályok védeése, források és folyók vize tartamosságának eszközlése, s más tekintetekben várhatunk.

4. Kopár területek feltétlen erdőtalajon (hova természetesen a véderdők talaját is számítnunk kell, mert utóbbiak csak szűkebb fogalomkörűt alkotnak előbbiektől fogalomkörének határai közt) nem fognak jövőben képződhetni az erdőtörvény szigorú megtartása és ellenőrzése feltétele mellett. Az új törvény megalkotása előtt az 1790/1 évi 57. és 1807. évi 21-ik, az urbéri ügyek rendezése felől kibocsátott császári nyiltparancs, és az 1868. évi 33-ik törvényzikk 32-ik §-ának daczára történt rengeteg mennyiségű erdőpusztítások, s azok folytán létrejött kopár területek beerdősítésére nézve az új törvény visszaható erővel nem bír; s minthogy ezen erdőpusztításokat rendszerint az arra hivatott közigazgatási közegek nem akadályozták meg, sőt ezt rendszerint meg sem kísértették: az új törvény azok megtorlásáról, ha közelebbi időkből keletkeztek is, sőt a kopárra legeltetett területek befásításáról vagy feltiltásáról sem rendelkezett, részben méltányosságból, részben azért, nehogy soha ki nem tisztázható zavarokat idézzen fel, — nehogy maga irántágas körökben az elérendő eredménynel arányban nem lévő ellenszenvet költson, — s végre nehogy a felállítandó ellenőrködő személyzet vállaira nehezedő óriási teendőket még egy sisyphusi munkával tetézze. A mennyiben azonban a közjó megkívánja, igyekezik az erdőtörvény a hazánk feltétlen erdőtalaján ütött sebeket lassanként begyógyítani. Amely ilyen kopár területek a kataszteri telekkönyvekben mint erdők vannak beírva, azokra nézve azon véleményben vagyunk, hogy felújításukat az erdőtörvény első czimének erejénél fogva büntetés terhe alatt elrendelni kell. A melyek pedig mint

legelők vagy terméketlen helyek vannak minősítve, azoknak beerdősítésére nézve a törvény értelmében a kormány fog intézkedni. Igaz, hogy csak oly kopár területek, melyeken hegyomlások, hó- vagy kőgörgetegek megakadályozása, szélvész és vizek rombolásának, valamint futóhomok tovább terjedésének meggátlása végett a talaj megkötése közgazdasági szempontból szükséges, mondatnak ki a 165. §. által beerdősítendőeknek. A hol az új erdőtörvény harmadik czime alá foglalt rendelkezések a kopár terület birtokosa és a más, rajta kívül netalán érdekelteknél jóakarattal találkoznak, ott azok kivihetők és eredményök igen üdvös lesz. De attól nagyon tartunk, hogy ezen jóakarattal igen sok helyen hiányozni fog, s ez esetben — ha nem csalódunk — a törvényben orvoslattal nem találunk. Igaz hogy a 177. §-ban foglalt kedvezmények: az adómentesség, ingyenes mag- és csemetekiosztás, pénzkölcsön, sőt pénzsegély azon esetben, ha a beerdősítés folytán elért előny csekélyebb lesz, mint a beerdősítésre fordított munka és költség; e kedvezmények oly nagylelkűek, hogy ha ezek daczára sem karolják fel a kopár területek beerdősítését az érdekeltek, akkor ázsiai indolentiával méltán lesznek vádolhatók. Mindazonáltal — sajnos — könnyen előfordulhatónak tartjuk ez esetet, valamint azt is, hogy a részvétlenség, és itt-ott hanyagság vagy lelkiismeretlenség miatt a tán kényszer útján létrejött beerdősítési társulatok ügye pangásnak indul, vagy tán épen megszűnik tevékenysége! Mi következik be ekkor? Nézetünk szerint egyéb nem maradna hátra, mint hogy az ily területet az állam vegye birtokába, erdősítse be és kezelje annak módja szerint. Ezen, és csakis ezen egyedüli esetben tartjuk czélszerűnek „igen“-nel felelni az orszg. magyar gazdasági egyesület közgazdasági értekezlete elé tűzött erdészeti kérdések elsejére. Minden más eset-

ben az új erdőtörvény rendelkezéseit és pontos kivitelét teljesen elegendőnek tartjuk.

A többi kérdésekre nézve, ha e lapok hasábjain arra térnyittatik számunkra, más alkalommal fogjuk elmondani véleményünket. — Selmecz, 1880. márcziushó 30-án. *Fekete.*

Egyesületi közlemények.

Az Országos Erdészeti Egyesület 1880. évi juniushó 13-án tartott választmányi ülésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Tisza Lajos elnök ő excja; Eleöd Jósa, Ghyeczy Emil, Hoffmann Sándor, Hómann Bálint, Luczenbacher Pál, Máday Izidor, Szabó Adolf, Székely Mihály választmányi tagok és Bedő Albert, egyleti titkár.

I. A titkár a következő pénztári tudósítást terjeszti elő: az egyesület f. é. összes bevétele a mai napig 12.225 frt 01 kr,

"	"	"	"	"	kiadása	"	"	"	8.191	"	31	"
---	---	---	---	---	---------	---	---	---	-------	---	----	---

készpénzkészlet . 4.033 frt 70 kr,

mely összegből 3.500 frt az első hazai takarékpénztárnál, 500 frt az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztárnál van elhelyezve, 33 frt 70 kr pedig az egyleti pénztárban van. A bevételekből 1.169 frt 25 kr alaptőke fejében lett befizetve, míg a kimutatott kiadásokból 5.854 frt 25 kr oly összeg, mely az alaptőkéhez csatoltatván, részben értékpapírok vásárlására fordított s ezért a tulajdonképeni tényleges kiadás csak 2.337 frt 06 kr. Tudomásul vétetik.

II. A f. évi szeptember hóban Mehádiában tartandó egyleti rendes közgyűlés tárgyában a választmány a következő határozatokat hozza :

1. a közgyűlés szeptemberhó második felében 4 napon át Mehádián és vidékén lesz megtartandó ;

2. a gyűlés napjainak további helyi tájékozás alapján